

4. BYLINY A OBOJŽIVELNÍCI BESKYD

Pracovní list 4.2 Beskydské bylinky

„Není bylina, aby na něco nebyla.“

Toto staré pořekadlo je pravdivé i v dnešní době. I naše Beskydy jsou plné rostlinných pokladů, které nám mohou pomoci od různých zdravotních obtíží. Důležitá je však výborná znalost rostlin, jejich léčivých účinků užitné části i možné jedovatosti či zaměnitelnosti s jinými druhy.

Obrázek 1

1. Dokážeš rozeznat naši známou bylinu od jedovaté okrasné rostliny?

Obrázek 2

Obrázek 3

2. Někdy má nejvíce účinných látek kořen či oddenek, jindy květ nebo celá nať s listy i květy. U dalších bylin sbíráme plod pro jeho důležité obsahové látky. Přiřaď byliny k jednotlivým užitečným částem rostlin.

<p>podběl lékařský</p>	<p>KOŘEN</p> <p>Obrázek 4</p>	<p>jitrocel kopinatý</p>
<p>svízel povázka</p>	<p>KVĚT</p> <p>Obrázek 5</p>	<p>devětsil lékařský</p>
<p>kopřiva dvoudomá</p>	<p>NAŤ</p> <p>Obrázek 6</p>	<p>prvosienka vyšší</p>
<p>brusnice borůvka</p>	<p>PLOD/SEMENA</p> <p>Obrázek 7</p>	<p>mateřídouška vejčitá</p> <p>máta dlouholistá</p>

3. Medvídek Ursík onemocněl. Najdeš pro něj vhodné bylinky?

- a) **Mám kašel, potřebuji bylinku usnadňující vykašlávání.**
- b) **Mám teplotu, chci se dobře vypotit.**
- c) **Nemám chuť k jídlu, potřebuji bylinku usnadňující trávení.**
- d) **Musím pročistit a posílit celé tělo.**

Obrázek 8

- a)
- b)
- c)
- d)

Obrázek 9

Obrázek 10

Obrázek 11

Obrázek 12

4. Dědeček si vyšel na procházku údolím Dolní Lomné, byl překvapen, kolik známých bylinek bylo zrovna v květu. Chtěl vnoučatům oznámit, co viděl, ale nemohl si vzpomenout na odborné názvy. Snažil se proto popsat, kde rostly a jak vypadaly, dokonce si u některých vzpomněl, jak jim kdysi v nářečí říkala jeho babička – starka. Pomůžeš mu určit tyto bylinky?

A.

Tato bylina vytváří fialové voňavé polštářky na suchých stráních. Sbírá se celá kvetoucí nať, která má dezinfekční a antiseptické účinky. Je oblíbenou součástí kloktadel, ale hlavně si ji přidáváme do čajové směsi proti kašli. Voňavá **mačeřonka** byla nejoblíbenější bylinkou moji starky.

Obrázek 13

B.

Obrázek 14

Tato bylina vytváří při zemi růžici kopinatých listů. Žlutobílé květy najdete ve válcovitém klásku, který vyčnívá vysoko nad listy. Bylina působí jako antibiotikum. Vyrábí se z ní i sirup proti kašli. Moja starka mi ty **pobabčane listky** přikládala na rány, když jsem se odřel nebo pořezal.

C.

Tato statná bylina roste kolem plotů a na rumišťích. Má velké srdčité vejčité listy, na rubové straně šedoplstnaté. Nejčastěji se využívá její kořen. Alkoholová tinktura posiluje růst vlasů. Když jsem měl průjem moja starka mi z toho **švagra** dala pít odvar.

Obrázek 15

D.

Obrázek 16

Na louce jsem zahlédl krásné žluté kvítky plné tyčinek. Když jsem si je prohlédl zblízka, viděl jsem spoustu černých teček. Poznal jsem ji. Moja starka ten **duravěc** sbírala každý rok před svátkem Jana. Pamatuji si, že vždy říkala, že se může sbírat jen ta s oblou lodyhou, protože u nás najdeme i jiný druh této byliny s lodyhou čtyřhrannou. Vnitřně čistí krev a zevně se používá ve formě oleje, ve kterém jsou vymacerovány květy. Působí hojivě.

5. Mnoho zástupců beskydských bylin patří do čeledi s názvem **HLUCHAVKOVITÉ**.
Typickými znaky této čeledi jsou:

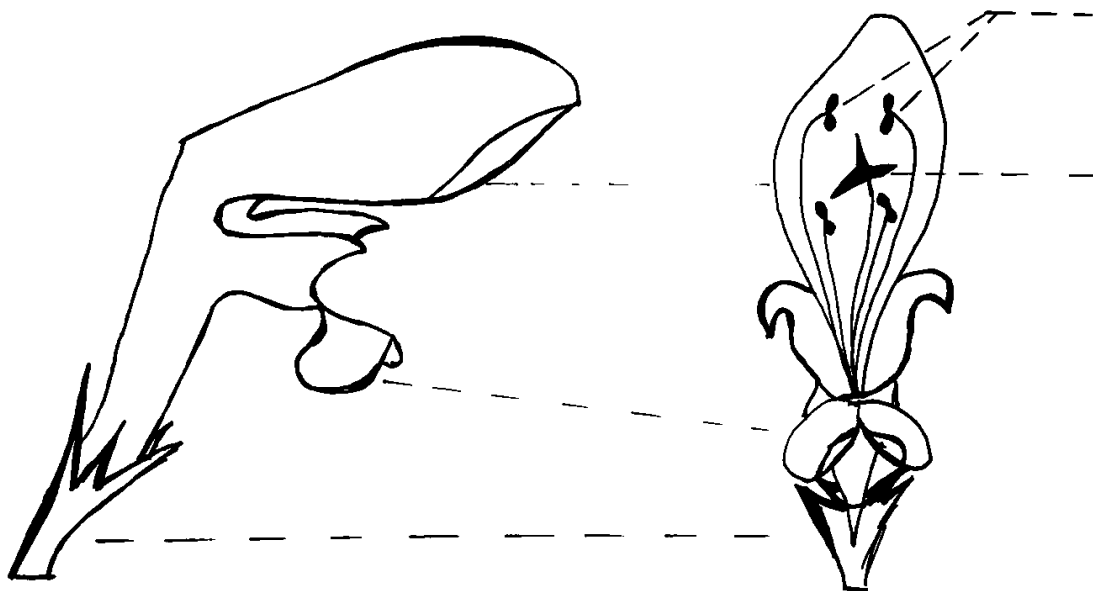
- čtyřhranná lodyha
- výrazná vůně
- vstříčné listy
- a tzv. pyskatý tvar květu

a) Prohlédni si důkladně stavbu květu a pokus se přiřadit správně jeho jednotlivé části.

dolní pysk	kalich	horní pysk	tyčinky	pestík
------------	--------	------------	---------	--------

Obrázek 17– hluchavka skvrnitá

Obrázek 18

b) Prohlédni si atlas léčivých rostlin nebo elektronický herbář v URSUSu a vypiš další známé byliny, které do této čeledi patří.

c) Vyhledej v terénu další rostliny se znaky hluchavkovitých a pokus se je pojmenovat.

6. Mnoho našich bylin můžeš použít i v syrovém stavu do salátů, ať už ovocných, nebo zeleninových. Květy salát krásně ozdobí a listy dodají pokrmu nevšední chutě. Názvy vhodných bylinek, které v Beskydech najdeš na každém kroku, se však řádně zamíchaly. Pokus se je opravit, vyhledej je ve svém okolí a připrav si zdravý salát!

Obrázek 19

Oprav přesmyčky a spoj se správným obrázkem.

Obrázek 20

K Á T N A M E S K É A L K Ř Š Á

S N E K E Ě Č D Ě D V Í M E

Obrázek 23

Obrázek 21

D K R K Á S S I A E M B O D C H U A K

C E N P O E P Ā T A S I L N Ů T O E Ř B

Obrázek 24

Obrázek 22

N Á S E Ā K E Ā Ā Š A K Ý K L É

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

7. Už si měl možnost vidět herbář. Založením vlastního herbáře se s rostlinami důkladně seznámíš. Pokus se správně seřadit jednotlivé body postupu, jak by na sebe navazovaly.

Obrázek 25

	Důkladně srovnej všechny části rostliny na savém papíře a zatížením dej lisovat.
	List s vylisovanou rostlinou opatři štítkem.
	Proti poškození herbářovou položku vsuň do eurofolie, popřípadě zalisuj do fólie.
	Rostlinu trhej co nejbliže zemi, aby na ni byly všechny její nadzemní části.
	Úplně suchou rostlinu připevni lepicí páskou na čistý papír.
	Poznamenej si místo sběru a rostlinu urči podle atlasu/ klíče k určování rostlin.
	Na štítek vepiš český i latinský název rostliny, místo a datum sběru i tvé jméno.